

VAALIKUSTANNUKSET JA NIITÄ TUTKIVAN NEUVOA-ANTAVAN KOMITEAN TOIMINTA KANADASSA¹

Khayyam Z. Paltiel

Kanadassa, niin kuin kaikkialla muuallakin demokraattisesti hallitussa maailmassa, ovat kasvavat vaalikustannukset alkaneet yhä enemmän kiinnostaa eri mielipidesuuntia kannattavia kansalaisia sekä alan tutkijoita.² Karkeaa äänestäjien lahjomista, joka oli tavallista demokraattisen kauden alussa, ei tosin Kanadassa enää sanottavasti ilmene, mutta vaalitaistelun muuttunut luonne rasittaa suuresti maan puolueiden taloutta. Kustannusten lisääntyminen aiheutuu varsinkin joukkotiedotusvälineiden, kuten television ja radion, kehittymisestä ja puolueiden kasvavasta tarpeesta saada käyttää näitä kalliita kanavia. Maan vanhat suurpuolueet eivät ole koskaan olleet turhantarkkoja rahalähteidensä suhteen. Kehitys on kuitenkin ajanut puolueet etsimään taloudellista tukea sellaisista kohteista ja sellaisin keinoin, että tilanne on tullut puolueille moraalisesti kiusalliseksi. Kanadan julkista elämää on hätkähdyttänyt sekä liittovaltion että osavaltioiden tasolla joukko epämiellyttäviä skandaaleja, joihin ovat sekaantuneet viime vuosina käytännöllisesti katsoen kaikki puolueet ja joiden keskeisenä kysymyksenä on ollut varojen hankinta puolueiden vaalikustannusten peittämiseksi.³

Nämä tapaukset herättivät yleisen mielipiteen vaatimaan Kanadan poliittisten puolueiden tavanomaisten rahoitusmenetelmien tarkistamista ja toimenpiteitä vaalikustannusten kohoamiskierteen hillitsemiseksi. Reagointi sai edelleen aikaan sen, että Kanadan hallitus nimitti lokakuussa 1964 komitean tutkimaan vaalikustannuksia.

Lakiin perustuva vaalikustannusten valvonta Kanadassa on muuttunut hyvin vähän siitä, millaiseksi se säädettiin ensimmäisessä asiaa käsittelevässä laissa 1874. Nykyinen Kanadan lainsäädäntö tässä kysymyksessä sisältyy vuoden 1952 Kanadan Uudistettuihin asetuksiin (luku 23, kappaleet 62—63). Asetus, toisin kuin esimerkiksi Yhdysvaltain lainsäädäntö, ei säädi mitään ylärajaa vaalikustannuksille ja/tai lahjoituksille kustannusten peittämiseksi. Ainoa valvonta, joka on olemassa, kohdistuu ehdokkaisiin vaalipiiritasolla. Samoin kuin useimmissa Kansainyhteisön

---

Professori, Department of Political Science, Carleton University, Ottawa, Kanada.

maissa poliittisten puolueitten olemassaolokin jää vaille mainintaa. Ainoa vaatimus, joka asetetaan ehdokkaan vaalikampanjan hoitajalle on se, että hänen on jätettävä vaalipiirin johtavalle vaalivirkailijalle (Returning Officer) selonteko varoista, jotka vaalitaistelun aikana on koottu ja kulutettu ehdokkaan hyväksi. Ei ole mitään säädöstä, joka velvoittaisi laatimaan ja julkaisemaan yhteenvedon kuluista ja avustuksista. Julkisuuteen yksityiset raportit tulevat vasta kun uuden parlamentin ensimmäisessä istunnossa esitetään pyyntö näiden asiakirjojen taulukoimisesta. Vasta tämän jälkeen ylin vaalivirkailija (Chief Electoral Officer) kokoaa yksityiset selonteot ja valmistaa niistä yhdistelmän alahuonetta varten. Hyvin tunnettu ja vähemmän miellyttävä tosiasia kuitenkin on, että ehdokkaat ja heidän vaalitaistelunsa johtajat suhtautuvat selontekoihin halveksuen. Selvitysten laatiminen on pelkkä muodollisuus eivätkä ne anna tarkkaa kuvaa sen enempää kuluista kuin avustuksistaakaan. Tämä taas on johtanut sekä poliitikkojen että suuren yleisön keskuudessa melko kyynilliseen asennoitumiseen kyseisiä toimenpiteitä kohtaan.

Vaikka laki määrää välittömän rangaistuksen, mikäli selontekoa ehdokkaan rahoituksesta ei lähetetä, laiminlyönnit tässä suhteessa ovat vain lisääntyneet. Itse asiassa laiminlyönnit neljissä, vuotta 1965 edeltäneissä vaaleissa ovat melkein kaksinkertaistuneet. Vuonna 1957 selonteon jätti antamatta 13.9 %, vuonna 1958 19.5 %, vuonna 1962 19.5 % ja vuonna 1963 24.1 % siihen velvoitetuista. Syytettä laiminlyönnistä ei ole koskaan nostettu, ja tämä vain korostaa sitä seikkaa, että puolueet ja ehdokkaat pitävät vaalikustannuksia säännöstelevän lain rikkomista aivan normaalina.

On niin ikään selvää, ettei tutkija voi perustaa arvioitaan vaalikuluista ja lahjoituksista Kanadassa niihin tietoihin, joita viralliset selostukset sisältävät.

Osavaltioiden vaalikustannuksia säätelevä lainsäädäntö seuraa yleensä vain pienin muutoksin yllämainittua liittovaltion asetusta. Vain yhdessä Kanadan kymmenestä osavaltiosta, Brittiläisessä Columbiassa, vaaditaan, että puolueen keskusjärjestön on esitettävä selonteko vaalituloistaan ja -menoistaan. Muista osavaltioista yksi, Manitoba, asettaa harkinnanvaraisen ylärajan sille rahasummalle, jonka puolueen keskusjärjestö voi käyttää vaalitaisteluun. Uudet lainsäädännölliset yritykset vaalikustannusten säätelemiseksi Kanadan osavaltioissa saivat kuitenkin alkunsa varsinaisesti Quebec'in osavaltiosta.

Quebec'in pitkäaikaisen pääministerin, Maurice Duplessisin kuolema ja hänen puolueensa Union Nationale'in⁴ joutuminen pois vallasta panivat alulle tapahtumaketjun, joka toi esille kokonaan uuden näkemyksen puolueiden rahoituksesta Kanadassa. Quebec'in vapaamielinen puolue, joka oli vaalitaistelussaan hyökännyt edellisen U. N. -puolueen hallinnon korrup-

tiota vastaan, oli ottanut vaalikustannusten rajoittamisen erääksi vaali-ohjelmansa peruskohdaksi Quebec'in yleisissä osavaaleissa kesäkuun 22 päivänä 1960.

Päästyään valtaan vapaamielinen puolue pyysi Mr. Harold M. Angell'ia, nykyistä Sir George Williamsin yliopiston valtio-opin professoria, valmistamaan raportin vaaliuudistuksesta.⁵ Tätä selontekoa käsiteltiin seuraavassa Quebec'in vapaamielisen puolueen puoluekokouksessa marraskuussa 1961. Kokouksessa tehtiin alustavaa työtä lakiesityksen muotoilemiseksi, joka annettiin seuraavana vuonna Quebec'in edustajainhuoneelle. Lopulta, heinäkuun 10 päivänä 1963, Quebec'in uusi vaalilaki (11—12 Elisabeth II — 1963, 13. luku) hyväksyttiin. Tämä laki liitti Quebec'in osavaltion niiden valtioiden (Saksan Liittotasavalta, Puerto Rico) joukkoon, joissa ehdokkaita ja puolueita tuetaan julkisin varoin.

Quebec'in aloite, yleisten liittovaalien lisääntyminen viime vuosina⁶ (joka lisääntyminen on muodostunut melkein sietämättömäksi taakaksi puolueiden varojen hankkijoille) sekä suuren yleisön huolestuminen rahoituskandaaleista kiirehtivät vapaamielistä puoluetta ottamaan vuoden 1963 liittovaltiovaaleissa vaalikustannusten rajoittamisen yhdeksi puolueen vaali-ohjelman kohdaksi. Kun vapaamielinen puolue pääsi vaaleissa valtaan, se ryhtyi toteuttamaan tätä ohjelmaa. Yleinen ehdotus kysymyksestä sisältyi vuoden 1964 parlamentin istuntokauden avauksen valtaistuinpuheeseen ja lokakuun 27. päivänä 1964 ministeri Maurice Lamontagne käytti puheenvuoron alahuoneessa ilmoittaakseen, että neuvoo-antava komitea asetetaan tutkimaan vaalikustannusten rajoittamista.⁷

Koska ministerin lausunto merkitsee tosiasiallista lähtökohtaa komitean työlle, on syytä tarkastella sitä yksityiskohtaisemmin.

Ministerin ilmoituksen mukaan neuvoo-antava komitea tulee »tutkimaan ja antamaan selonteon toivottavista ja käyttökelpoisista toimenpiteistä liittovaltiovaalien kustannusten rajoittamiseksi ja valvomiseksi». Ministeri totesi, että »nämä lähtökohdat ovat yleisiä ja me odotamme komitean tulkitsevan niitä väljästi, . . . kun komitean raportti on valmis, tullaan se tietysti julkaisemaan. Maassamme on nyt ensimmäisen kerran ryhdytty suorittamaan tällaista tutkimusta ja ensimmäisen kerran on hallitus nyt ilmoittanut aikovansa ryhtyä tehokkaisiin toimenpiteisiin rajoittaakseen vaalikustannuksia. Me toivomme, että näiden toimenpiteiden tuloksena poliittisen elämämme tila paranisi ja että se siten kykenisi paremmin kuvastamaan demokraattisia perusaatteitamme.»

»Joukkotiedotustoiminnan lisääntyminen erityisesti television tultua näyttämölle» on hallituksen käsityksen mukaan »tehnyt välttämättömäksi ryhtyä toimenpiteisiin vaalikustannusten rajoittamiseksi ja valvomiseksi».

Alahuoneen kaikkien puolueiden puheenjohtajat ottivat tämän ilmoituksen tyydytyksellä vastaan.

Kanadan alahuoneessa on edustettuna viisi puoluetta.⁸ Hallitusvastuussa on vapaamielinen puolue (Liberal Party), jota johtaa Nobelin rauhanpalkinnon saanut Lester B. P e a r s o n. Tätä puoluetta, vaikka sitä perinteellisesti pidetäänkin vapaakauppapuolueena, voidaan verrata Euroopan pragmaattisiin keskustapuolueisiin. Se on erityisen ylpeä pyrkimyksistään edistää rinnakkaiseloa, tasa-arvoisuutta ja yhteiskunnallista sopusointua Kanadan kahden keskeisen kulttuuriryhmän, englantilaisten ja ranskalaisten, välillä. Edistykselliset konservatiivit (Progressive Conservatives), toinen vanha puolue, jota johtaa entinen pääministeri John G. D i e f e n b a k e r, on tällä hetkellä johtava oppositiopuolue. Tämän puolueen perusperiaatteisiin on perinteellisesti kuulunut voimakas protektionistinen talousoppi ja pyrkimys edistää kansallista yhtenäisyyttä. Vaikka se saa kannatusta kaikilta Kanadan seuduilta ja kaikkien uskonto- ja kulttuuriryhmien parista, sen voiman keskuksena on englanninkielisen Kanadan maalaisseudun ja liike-elämän allianssi. Kahden pääpuolueen lisäksi on vielä kolme pienempää puoluetta, joiden kannatus on yleensä alueellista. Sosiaalidemokraattisen Uuden Demokraattisen Puolueen (New Democratic Party) johdossa on T. C. D o u g l a s. Ammattiyhdistysliikkeen ja joidenkin maanviljelijäryhmien tukema N.D.P. keskittyy pääasiassa Brittiläiseen Columbiaan, Manitobaan ja Ontarioon. Kaksi muuta pienempää puoluetta ovat itse asiassa Social Credit-liikkeen jakautuman tuloksia, ja toinen niistä keskittyy Kanadan läntisiin osavaltioihin, Albertaan ja Brittiläiseen Columbiaan, kun taas toinen, Ralliements des Cr ditistes, saa kannattajansa Quebec'in ranskan-kielisen väestön keskuudesta.

Opposition johtaja⁹ totesi, että komitean tavoite saisi »hyvän vastaanoton sekä alahuoneen jäsenten ja valitsematta jääneitten ehdokkaitten että koko suuren yleisön taholta». Hän katsoi edelleen, että televisio ja radio ovat suurelta osin aiheuttaneet vaalikustannusten nousun.¹⁰

Uuden demokraattisen puolueen johtaja T. C. Douglas ilmaisi ilonsa komitean asettamisesta ja toivoi, ettei se ainoastaan tyytyisi suosittelemaan vaalitaistelukulujen rajoittamista vaan »myös vaalitaisteluvarojen lähteitten paljastamista». Social Credit- ja Ralliement des Cr ditistes -puolueiden johtajat hyväksyivät niin ik n komitean perustamisen: menip  viimeksi mainitun puolueen johtaja niin pitkälle, että ehdotti kaiken sosiaaliturvavakuutusta koskevan lains ad nn n uudelleenarviointia pitäen kyseistä lains ad nt   valitsijakunnan lahjontana.

Ministerin selonteosta käy selvästi ilmi, että Quebec'in aloite oli eräs niitä keskeis  tekijöitä, jotka johtivat komitean asettamiseen. Lehdist konferenssissa, joka seurasi hänen selontekoaan parlamentille, ministeri Lamontagne viittasi siihen, että komitean lähtökohdat oikeuttaisivat sen harkitsemaan mahdollisuutta, että osa vaalitaistelukustannuksista makset-

taisiin liittovaltion rahastosta.¹¹ Vielä huomattavampana on pidettävä sitä seikkaa, että komitean puheenjohtajaksi nimitettiin Quebec'in vapaamielisen puolueen entinen johtaja Mr. Francois N o b e r t. Puheenjohtajan lisäksi komiteaan kuuluu yksi edustaja vapaamielisestä, konservatiivisesta ja uusdemokraattisesta puolueesta. Viidentenä jäsenenä komiteassa on Kanadan hallintoa ansioituneesti tutkinut professori Norman W a r d Saskatchewan'in yliopistosta. Komitean henkilökuntaan kuuluu lisäksi ensimmäinen ja toinen sihteeri (edellinen lakimies, jälkimmäinen lakitieteen yliopistoluennoitsija) sekä tutkimustyön johtaja, jona toimii tämän artikkelin kirjoittaja. Lisäksi komiteaa täydentää vielä kymmenen pää- tai sivutoimista tutkijaa, joilla on valtio-opillinen tai lakitieteellinen koulutus, sekä neljä toimistovirkailijaa.

Puheenjohtajansa sairauden ja kuoleman johdosta komitea pääsi aloittamaan toimintansa täydellä teholla vasta keväällä 1965. Tällöin komitean johtoon tuli M. Alphonse B a r b e a u.

On syytä huomauttaa, että vaalikustannuksia tutkiva komitea on luonteeltaan vain neuvoo-antava. Sellaisena sillä ei ole kuninkaallisen toimikunnan tai ministeriön osastojen tutkimustoimikunnan laajoja valtuuksia. Koska sillä ei ole valtaa kutsua todistajia rangaistuksen uhalla (subpoena) eikä oikeutta vaatia asiakirjoja nähtäväkseen, sen toiminta perustuu asiasta kiinnostuneiden osapuolten hyvään tahtoon luovuttaa tietoja.

Komitean työhön kuuluu useita eri toimintamuotoja: todistajien kuulemista, haastatteluja ja tutkimustyötä.

Komitea on pannut alulle sarjan haastatteluja, joiden avulla tutkitaan Kanadan poliittisten johtajien, tutkijain ja vaalirahoituskysymyksiä hoitavien tai niistä kiinnostuneiden puoluevirkailijoiden mielipiteitä. Komitea on matkustanut ympäri Kanadaa ja kerännyt tietoja ja mielipiteitä sekä osavalttioiden että liittovaltion poliitikoilta. Keskusteluja on käyty myös USA:n tutkijain ja puolueiden varojen kerääjien kanssa. Elokuussa 1965 komitea vieraili Isossa Britanniassa, Norjassa, Ruotsissa, Länsi-Saksassa ja Ranskassa haastatellen akateemisia henkilöitä, valtion virkamiehiä, puolueiden johtajia ja puolueiden organisaattoreita. Näiden vierailujen tarkoituksena oli hyötyä niistä kokemuksista, joita muissa demokraattisissa maissa on saatu puolueiden rahoituksesta ja vaalikustannusten rajoittamisesta.

Komitea on pannut alulle myös laajan tutkimusohjelman. Laatiessaan tutkimusohjelmaa komitea ja sen tutkimustyönjohtaja ovat seuranneet niitä ääriviivoja, jotka sisältyvät ministeri Maurice Lamontagne'in lokakuun 27 päivänä 1964 antamaan tiedotukseen. Tutkimustyön ovat suorittaneet osittain komitean oma tutkimushenkilökunta, osittain ulkopuoliset tutkijat, jotka ovat olleet sopimussuhteessa komiteaan.

Ensimmäisenä vaiheena komitean tutkimustyöhön kuului valmistaa joukko selontekoja Kanadan liittovaltiosta, sen osavaltioista ja muutamista

vieraista maista. Kanadaa koskevat tutkimukset käsittelevät liittovaltion ja osavaltioiden lainsäädäntöä ja käytäntöä vaalitaistelun rahoittamisessa. Valmisteilla olevien tutkimusten joukossa on eräs professori Harold M. Angell'in toimeenpanema selvitys Quebec'in valtioneuvoston järjestelmää koskevasta lainsäädännöstä. Alustavia raportteja on valmistettu myös Isosta Britannian, Norjasta, Ruotsista, Ranskasta, Italiasta, Australiasta ja Uudesta Seelannista. Näiden tutkimusten tarkoituksena on ollut hankkia komitean jäsenille tietoja erilaisista poliittisista järjestelmistä sekä puolue- ja vaaliorganisaatioista samoin kuin niistä menetelmistä, joilla näissä maissa säännöstellään vaalikustannuksia. Tohtori Herbert E. Alexander (Citizens' Research Foundation, Princeton, New Jersey), eräs ensimmäisistä puolueiden rahoituksen ja vaalikustannusten tutkijoista, valmistelee komitean palkkaamana erikoistutkimusta Yhdysvaltain lainsäädännöstä ja käytännöstä tällä alalla.

Komitea on aloittanut myös sarjan Kanadan poliittisia puolueita ja niiden vaalitaistelukuluja koskevia tutkimuksia. Tarpeen vaatiessa se on pyytänyt apua ulkopuolisilta akateemisilta asiantuntijoilta, jotka ovat täydentäneet komitean oman tutkimusryhmän selvityksiä. Tutkimuksen kohteena ovat olleet vapaamielinen puolue, edistykselliset konservatiivit, uudemokratit (ja sen edeltäjä, Yhteistoiminnan Kansallinen Liitto, C.C.F.), Social Credit-puolue ja Ralliement des Créditistes-puolue. Tähän sarjaan kuuluvat läheisesti tutkimukset, joita on tehty ammattiyhdistysliikkeen avustuksista puolueille ja ehdokkaille Kanadassa.

Komitean tutkimusryhmä on edelleen ryhtynyt valmistamaan vertailevalla pohjalla analyttistä selvitystä seuraavista ongelmaryhmistä:

- (a) vaalikulujen eritasoinen rajoittaminen ja valvonta;
- (b) selontekoihin perustuva menojen ilmoittaminen ja menetelmät niiden julkisuuteen saattamiseksi — lainsäädäntö ja käytäntö eri maissa;
- (c) eri vaihtoehdot ja menetelmät puolueiden rahoittamiseksi;
- (d) vertaileva tutkimus täydellisistä ja osittaisista valtioneuvoston järjestelmistä ja niiden suhteesta vaalitaistelun rajoittamiseen;
- (e) vertaileva tutkimus eri maissa ja eri tasoilla tapahtuvasta poliittisten radio-ohjelmien ja televisio-ohjelmien säännöstelystä. Tässä selvityksessä tarkastellaan vapaata ja ostettua poliittista lähetysaikaa yksityisten, julkisten ja sekamuotoisten (=sekä yksityisten että julkisten) omistussuhteitten vallitessa. Erityisesti keskitytään omistussuhteisiin ja poliittisen ohjelman lähettämiseen Kanadassa;
- (f) joitakin vertailevia tutkimuksia sellaisten käsitteiden kuin »puolue», »vaalitaistelu», »vaalikulut», »vaalitoimisto» eritasoisista lainmukaisista määritelmistä. Tutkimusten tarkoituksena on selvittää näiden käsitteiden käytännöllisyyttä ja soveltuvuutta Kanadan poliittiselle näyttämölle sekä ennakoida semanttisten vaikeuksien vuoksi syntyviä ongelmia;

- (g) Kanadan vaalikustannusten rajoittamista koskevan lainsäädännön historiallinen analyysi, jossa erityistä huomiota kiinnitetään käsitteeseen »ehdokkaan vaalitoimisto» ja sen käytännöllisyyteen tehokasta valvontajärjestelmää suunniteltaessa.

Komitea on ryhtynyt suorittamaan tutkimuksia myös joukkotiedotusvälineistä. Erään tutkimuksen tarkoituksena on paljastaa poliittisten radio- ja TV-lähetysten todelliset kustannukset vuosien 1957, 1958, 1962 ja 1963 liittovaltion vaalitaisteluissa. The Board of Broadcast Governors, yksityistä radio- ja televisiotoimintaa valvova elin on luvannut laajentaa selontekoaan niin, että vastaavat tiedot saadaan myös syksyn 1965 vaalitaistelusta. Toinen tutkimus tehdään puolueiden ilmoitustoiminnasta Kanadan sanoma-, viikko- ja aikakauslehdissä kyseisen vaalitaistelun aikana. Otantatutkimus lehdistökustannuksista neljässä edellisessä vaalitaistelussa tekee mahdolliseksi näidenkin vaalien lehdistökustannusten arvioimisen. Näissä selvityksissä komitea on turvautunut myös kaupallisen ja markkinointitutkimuksen asiantuntija-apuun.¹²

Komitean palkkaamat ulkopuoliset tutkijat suorittavat survey research-menetelmiä käyttäen erästä tärkeää tutkimusta. Komitea osallistuu vaalien jälkeisen haastattelututkimuksen rahoittamiseen, jota tutkimusta johtaa eräs Kanadan tunnetuimmista valtiotieteilijöistä, professori John Meiser (Queen's University) yhdessä prof. Philip Converse'in (Michigan Survey Research Center), professori Peter Regens trie f'in (University of Rochester), Mildred Schwarz'in (National Opinion Research Center) ja professori Maurice P inard'in (Groupe de Recherche Sociale) kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena on valottaa Kanadan äänestäjäkunnan käyttäytymistä ja asenteita erityisesti puolueiden rahoituksen osalta, ja se on osa laajempaa tutkimusta, jonka alue ulottuu paljon pitemmälle kuin vaalikustannusten määrittämiseen.

Jos komitealla on käytettävissään riittävästi henkilökuntaa, aikaa ja perustietoja, se toivoo vielä voivansa tutkia mainostoimistojen osuutta Kanadan liittovaltiovaaleissa. Tämä tutkimuskohde on kuitenkin toistaiseksi vain alustavasti esillä.

Edellä selostetun kunnianhimoisen ohjelman tarkoituksena on koota aineistoa ja tietoja, jotta komitean jäsenet voisivat toteuttaa heille annetut tehtävät. Lupauksen mukaan huomattava osa tiedoista annetaan myös suuren yleisön käytettäväksi. Tällä tavoin lainsäätäjät, yleisö ja tutkijat voivat ensimmäisen kerran saada luotettavaa tietoa tältä hyvinkin mystilliseltä ja hämärältä poliittisen elämän alueelta.

Vaikka ajankohta on liian aikainen ja muutenkin epäsovelias komitean kaikkien tutkimustulosten paljastamiselle, on kuitenkin mahdollista esittää muutamia näkökohtia havaintojen luonteesta ja tuoda esiin eräitä yleisiä hypoteesejä.

Kanada on parlamentaarinen liittovaltio, jolla on kabinetti johtoinen hallitus. Nämä perusominaisuudet vaikuttavat puoluejärjestelmän luonteeseen. Järjestelmä antaa suuren vallan puolueen johtajalle ja — jos puolue on vallassa — myös hänen kabinetilleen. Tämä kuvastuu siitä, että puolueiden johtajat tavallisesti nimittävät puolueittensa talouspäällikön, vaikka he tavallisesti väittävät olevansa tietämättömiä puolueen varojen lähteistä. Kanadan liittovaltio-rakenne taas on omiaan hajottamaan tämän vallan, sillä se johtaa kilpailevien valtakeskusten syntyyn osavaltioissa ja puolueitten alueellisissa organisaatioissa.

Kanadan kahden vanhan puolueen, konservatiivien ja liberaalien, perinnäinen keskitetty tapa varojen hankkimiseksi esti aluksi osavaltioiden hajottavan vaikutuksen. Tällä järjestelmällä oli yksi ja yhteinen perusta: teollisuuden ja rahoitustoiminnan keskittyminen, korporatiivinen rakenne, jonka keskipisteet sijaitsevat Torontossa ja Montrealissa. On yleisesti tunnettu tosiasia, että kaksi vanhaa puoluetta saivat varansa pääasiassa samoista lähteistä. Rahoittajina toimivien teollisuus- ja finanssijärjestöjen lukumäärä oli pikemminkin muutamia satoja kuin muutamia tuhansia. Rahoituksen ollessa tällä perustalla oli luonnollista, että liittovaltio- ja paikallisvaalitkin rahoitti puolueen keskusjohto. Tällä järjestelmällä oli tärkeä integroiva vaikutus, joka pyrki ehkäisemään Kanadan poliittisen elämän keskikapakoisia voimia. Ja kuten yllä olevasta käy ilmi, tämän hyödyllisen vaikutuksen sai aikaan Kanadan teollisuuden ja finanssielämän suuri keskittyneisyys. Kolmansien puolueitten ja monipuoluejärjestelmän synty vuoden 1919 jälkeen sekä osavaltioiden toiminnan merkityksen vahvistuminen poliittisella ja taloudellisella tasolla toisen maailmansodan jälkeen on horjuttanut Kanadan puoluerahoituksen keskittyneen organisaation perustaa. Varoja on nyt saatavissa puolueiden vastaavia organisaatioita varten erityisesti länsi-Kanadan osavaltioissa. Muutos on vaikuttanut poliittisen toiminnan rakenteeseen Kanadassa. Osavaltiohallitukset ja osavaltio puolueet kykenevät nyt menestyksellisesti kilpailemaan liittovaltiohallituksen ja liittovaltiopuolueiden kanssa.¹³ Itse asiassa liittovaltiopuolueet ovat joutuneet kehityksestä kärsimään. Liittovaltiopuolueiden osavaltiosastot kykenevät erityisesti länsi-Kanadassa järjestämään käyttöönsä huomattavia rahasummia. Quebec'in »hiljainen vallankumous»¹⁴ on johtanut eräänlaisen osittaisen tukirahajärjestelmän vakiintumiseen, joka on antanut Quebec'in vapaamieliselle puolueelle riippumattoman aseman kansalliseen vapaamieliseen puolueeseen nähden. Kaikki nämä tekijät pyrkivät ilmeisesti horjuttamaan perinteellisen liittovaltioaatteen perustaa ja ne voivat osittain selittää vaikeuksia, joita on viime vuosina esiintynyt liittovaltio-osavaltio suhteissa. Kehityksen suunta voi myös osittain selittää sen, miksi vaalikustannuksia tutkiva komitea perustettiin.

Komitean täytyy ilmeisesti ottaa hyvin realistinen ote tehtäväänsä. Otaksuen ettei mitään perusmuutoksia Kanadan poliittisessa järjestelmässä tehdä sen täytyy yrittää vastata kysymykseen, kuinka paljon rahaa puolue tarvitsee sellaisia vaaleja varten, joita Kanadan puoluejärjestelmä ja poliittinen kulttuuri edellyttävät. Tuleeko säännöstelyn ja rajoitusten asettaminen estämään poliittisten puolueitten toimintaa niin, etteivät ne voi enää täyttää integroivaa tehtäväänsä? Vaikuttavatko kanadalaisten asenteet puolueiden rahoituskysymyksessä siihen ongelmaan, joka on komitean ratkaistavana? Ja lopulta on tutkijan kysyttävä, miten Kanadan poliittisten puolueitten rakenne, jossa salaperäisellä »laukkumiehellä»¹⁵ on tärkeä asema, vaikuttaa puoluejärjestelmän kehittymiseen sellaiseksi, että se voi riittävässä määrin tyydyttää kaksikulttuurisen, kaksikielisen ja liittovaltioaatteille perustuvan yhteiskunnan tarpeita.

HUOMAUTUKSET JA LÄHDEVIITTEET

¹ Tämä artikkeli esitettiin alun perin lyhyenä tutkimusraporttina kansainvälisessä politiikan rahoitusta käsittelevässä Airlien konferenssissa (Warrenton, Virginia) 11.—13. 9. 1965.

² Esitys vaalikorruptiosta ja tavanomaisista menettelytavoista vaalikustannusten peittämiseksi Kanadassa sisältyy esim. Norman Ward'in kirjaan, »The Canadian House of Commons: Representation», toinen painos, Toronto 1963, luvut XIV ja XV, s. 240—269.

³ Eräitä viimeisimmistä skandaaleista, joihin on sekaantunut poliitikkoja, virkamiehiä ja huumausaineiden salakuljettajia, käsitellään Richard Gwyn'in uudessa tutkimuksessa, »The Shape of Scandal», Toronto 1965.

⁴ Esitys Duplessis'ta ja hänen Union Nationale-puolueestaan on esimerkiksi Herbert F. Quinn'in teoksessa »The Union Nationale», Toronto 1963, ja Pierre Lapotte'in teoksessa »The True Face of Duplessis», Montreal 1960.

⁵ Harold M. Angell, »Report on Electoral Reform of the Province of Quebec.» Laadittu vapaamielisen puolueen keskusjärjestöä varten lokakuussa 1961, s. 101.

⁶ Vuoden 1957 jälkeen Kanadassa on pidetty neljät yleiset liittovaltiovaalit. Viides vaalitaistelu kahdeksan vuoden sisällä on juuri menossa kun tätä artikkelia kirjoitetaan ja vaalit pidetään marraskuun 8 päivänä 1965.

⁷ Canada — House of Commons Debates 1964, 27. 10. 1964, s. 9457.

⁸ Hugh C. Thornburn'in kokoama ja toimittama teos »Party Politics in Canada», Toronto 1963, sisältää tiivistetyssä muodossa tietoja Kanadan poliittisista puolueista.

⁹ Oppositio puolueiden kannanotoista ks. »House of Commons Debates», s. 9457—9458.

¹⁰ Valtion omistama Kanadan yleisradio (Canadian Broadcasting Corporation) antaa puolueille ja ehdokkaille ilmaisen tilaisuuden esiintyä esiintymisajan jakaantuessa suunnitellen sen mukaan, kuinka vahvasti puolueet ovat edustettuina alahuoneessa. Yksityiset asemat ja verkostot sen sijaan myyvät usein melko korkein hinnoin aikaa vaalitaistelutarkoituksiin. Lisäksi ei ole tietenkään mitään sääntöjä, jotka vaatisivat »maksetun ajan» suhteen puolueiden ja ehdokkaiden tasa-arvoisuutta.

¹¹ Robert W. Needhamin selostus, London (Ontario) Free Press, 28. 10. 1964.

¹² Lukuun ottamatta usein sensaatiota tavoittelevia ja tieteelliseltä kannalta vähemmän arvoisia aikakaus- ja sanomalehtiartikkeleita, on tältä alalta tehty vähän tutkimuksia. Ainoa systemaattinen selvitys on E. E. Harrill'in, professori Alexander Heard'in ohjaamana suorittama tutkimus »The Structure of Organization and Power in Canadian Political Parties: A Study in Party Financing», julkaisematon väitöskirja (University of North Carolina, Chapel Hill 1958), josta lyhyt ote on julkaistu Thornbur'in ym. teoksessa, s. 60—69.

¹³ Kanadan teollisuuden kasvu sodan jälkeen on suurelta osin perustunut sen luonnonvaroja hyväkseen käyttävään primääriseen teollisuuteen, joka on osavaltiohallinnon alainen. Täten osavaltioilla on voimakas taloudellinen peruste poliittisille vaatimuksille ja itsenäiselle kehitykselle.

¹⁴ Nimitystä »hiljainen vallankumous» on käytetty kuvaamaan sitä nopean poliittisen, yhteiskunnallisen ja sivistyksellisen uudistuksen ja nykyaikaistumisen prosessia, joka viime vuosina on tapahtunut Quebec'in osavaltiossa.

¹⁵ »Laukkumies»- (bagman-) nimitystä käytetään Kanadassa yleisesti viittaamaan puolueiden hämäräperäiseen varojen kokoojaan.